

סד :

עין משפט
גו מצוה

איזהו נשך פרק המישי בבא מציעא

מסורת הש"ס

(א) ביקר כח. (ב) כח. (ג) כח. (ד) כח.
(ה) וינשך יב. (ו) כח. (ז) כח.
רית פירות שוקק כעין
אין ניכר וכו'. (ח) וינשך
חוס' ביקר כח. (ט) כח. (י) כח.

גליון הש"ס

תוס' ר"ח ולא וכו' רבית
גמי' וינשך דלא שקיה.
קשה לי הא אם יפול
לא יהיה הנכיתא רק
לפי ערך עדין כי כמי
בשכר תמיר ומת כמי
דקר לקמן דף עט ע"א
ולא ינשא ענין נכיתא
לא הו' כדקר זה ולא
תשובו לפי ערך עדין
א"כ תמילא י' לקיים יסוד
חלוקי דמי' ונאמתי גם
בית יהיה תמיר נכיתא
דלא יפול או יסרוף יפסיד
ושאי היה דלא יפסיד
ולא יפסיד דכפירותא יפול
מקום שפסיד דלא יפול
או יסרוף מתן לו השכר
רק עד זמן ההוא לפי
ערך וינשך: בא"ד אבל
הבא שהיה על הבית.
עין לקמן דף ע"ב תוס'
ד"ה לין:

הנהגות הגר"א

(א) תוב' ד"ה ולא וכו' רבית
כ"י. ג"כ וכו' הטור
וינשך אכל דעת המכיר
ככ"י ועדין חולק בלא
נכיתא דכשהו הוא אכיל
רבית וכו' רבית קבלה
ועי' ד"ה ס' :

רמוק להפסד. אם תקפה לא מקבל
עליה. ומנא בפירקין (ד' ע.) קרוב לשכר ורמוק להפסד רשע
מקבל עליו אחריות המקח נמצא שאין
אלו וקרבות השכר ממתת רבית הוא:

ה"ג כיון דקביל עליה וולא קרוב ליה
ולא הוה: אע"פ שאמרו. כצנא
קמא פרק שני (ד' כח.). אינו לריך
לפטול לו שכר. ואוקימנא בחצר
דלא קיימא לאגרא אכל האי גברא
שדר בה עביד למיגר בית לדירתו
דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר:
בבב דקיימא לאגרא וגברא דעביד
למיגר. המלוה הוא היה שוכר אחרת
אם לא מצא זה דהוה ליה הוא נהנה
ובעל חצר חסר דהא קיימא ליה
שהיה משכירה לאחרים: אבל חצר
דלא קיימא לאגרא. דהוה ליה זה לא
חסר: וגברא דלא עביד למיגר.
דהוה ליה זה לא נהנה דבלאו הכי
נמי לא היה מיגר שיש לו אחרות:
קא משמע לן. דמיחויא רבית. ויש
ללמוד ממאן שאסור להלוות על בית
ולדור בו אפילו נכיתא דמנן לא
ישכור ממני כפחות. ולא דמי לשכונא
של כרס (לקמן ד' עב.). דהתם זימנין
דלא שקיל ביה מידי ופשי' הכי מנכי
ליה והוה ליה קונה את הפירות
בנכיתא זו על הספק אבל כאן זה
נהנה ממיד ואין כאן ספק נמצא
שוכרה כפחות: מאן דאמר הלוהו.
ולא קאץ עמו על מנת לדור ואפילו
הכי אסור: כ"ש הלווי. דקאץ לו
דירת הבית כמורת רבית: אבל
הלווה לא. ומתניין דקאץ ליה או
בשעת מתן מעות או לאחר כן:
סקיף עבדי דאינשי דמסיק כהו וכו'.
מחזיק בעבדיהם של בעלי חובות
שלו וכו'פס לעשות מלאכתו: נהוס
כריסי'. לחס מאכלו והריני זני
ביום מלאכתו: דארי עבדיה. כך
דלא

האי קרוב לשכר והחוק להפסד הוא אמר
ליה כיון דמקבל עליה וולא קרוב ליה ווליה
הוא: מתני' אהמלוה את חבירו לא ידור
בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות מפני
שהוא רבית: גמ' אמר רב יוסף בר מניומי
אמר רב נחמן אע"פ שאמרו דהדר בחצרו
חבירו שלא מדעתו אינו צריך להעלות לו
שכר הלוהו ודר בחצרו צריך להעלות לו
שכר מאי קמ"ל תנינא המלוה את חבירו לא
ידור בחצרו חנם ולא ישכור ממנו בפחות
מפני שהוא רבית או ממתני' הוה אמינא
הני מילי בחצר דקיימא לאגרא וגברא דעביד
למיגר אבל חצר דלא קיימא לאגרא וגברא
דלא עביד למיגר אימא לא יקמ"ל איכא
דאמרי אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב
נחמן אע"פ שאמרו הדר בחצר חבירו שלא
מדעתו אינו צריך להעלות לו שכר הלווי
ודור בחצרי צריך להעלות לו שכר מ"ד
הלוהו כל שכן הלווי ומ"ד הלווי אבל
הלוהו לא מ"ט כיון דמעיקרא לאו אדעתא
דהכי אופיה לית לן בה י"ב יוסף בר
חמא תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו וזווי
ועביד בהו עבדיה א"ל רבא בריה מ"ט
עביד מר הכי א"ל אנא כרב נחמן סבירא
לי דאמר רב נחמן אע"פ עבדא נהום כריסיה לא
שוי א"ל אימור דאמר רב נחמן בגון דארי
עבדיה דמרקיד בי כובי עבדי אחרני מי אמר
א"ל אנא כי הא דרב דניאל בר רב
קטינא אמר רב סבירא לי דאמר דהתוקף
עברו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור
דניחא

האי קרוב לשכר והחוק להפסד הוא. וא"ת מיקשי ליה אמתי'
(לקמן עב.): לילא השער פוסקין דהתם נמי אין הלוקה
מפסיד כלום בתקופה וי"ל דשאי התם כיון דאין הפירות זמנורין
ללוקה אין ניכר שיהא קרוב לשכר והחוק להפסד ופוסק עמו על
הגדיש (עס) וזכריתא דרבי אושעיא
דקתני (פרק ד' סג.) יש לו מותר
איכא למימר דאם מתקלקל כל הגדיש
או כל חישין שיש לו אין נתן לו
אחרים אלא מאותם וכן משמע לקמן
(ד' עב.): דקאמר משעירא דחלא חלא
וחלא לא יכני משמע דקלקול אחר
דלא חיימן הוה מקבלי ומיהו נראה
קתא דפוסק על הגדיש היו דומיא
דפוסק על שער שבזק שאין הלוקה
מפסיד בשום ענין ומכל מקום לא
קשה דהתם יכול המוכר לתת לו חטין
אחרים ולאו שיש לו מסמכא דיכול
לאכולם ולא מהני יש לו אלא לענין
היכר פסקיה בלבד ובענין דיהי זוזי
אחרתא משמע דקלקול אחר בר
מחיימן הוה מקבלי היינו לפי שהיו
סומכין על יין של בעלי בתים דוקא
ולא היו יכולין לקנות מן השוק אחר
ולתן להם: ור"ל ישכור היינו
בפחות. פי' נקונטרס בגמרא דיש
ללמוד ממאן שאסור להלוות על הבית
ולדור בו אפילו נכיתא דמנן לא
ישכור היינו כפחות ולא דמי לשכונא
של כרס (לקמן ד' עב.). דהתם זימנין
דלא שקיל מידי ואפילו הכי מנכה
ליה והוה ליה קונה פירות נכיתא
על הספק אבל בתיא נהנה תמיד
ואין כאן ספק ונמצא שוכר כפחות
[א] ור"ת אמר דבית נמי זימנין דלא
שקיל מידי או נופל או נשרף או שלא
יטעך על אלא בין בית בין שדה
היכא שאינו מלוה ומתווי עליהם
אסור כפחות לאכול הפירות ולדור
בבית דבהכי מיירי מתני' מדקתני
המלוה את חבירו לא ידור בחצרו
ולא קתני המלוה על חצרו של חבירו
או על השדה מותר נכיתא דאין מפסיד בעל שדה ובעל חצר
דבלאו הכי לא יוכל להשכירו לאחרים שזה מחזיק בו כמשכון וקשה לדעו לפי שזה מחזיקו כמשכון ירקבו הפירות ולמה לא יוכל הלוה
למכור פירותיו ולפרוע חובו או יקח המלוה פירות עומים בחובו ויש לתת טעם אחר לדבריו דכשנלוה על הבית או על השדה שרי
טפי נכיתא דהי כאלו השדה בידו כמורת מכר כל אותן השנים כדאמרין לעיל (ד' סג.) גבי משכנתא בלא נכיתא אינהו כמורת
זכיהו אהו לדייה ונמייה ר' יהודה ז' אחד אפי' מדרבנן כל כמה דלא מפרש כהדיא ומה שדקדק רבנו חס מדלא קתני המלוה
מיהא ושום ספק מדהשכיב ליה רבית גמורה דכשהו בלא נכיתא לא חשיב לה לעיל אלא אכך רבית ולפירושו רביתו חס ז"ל דה"פ
רבית גמורה היא מדרבנן ולפי שהמורה המירה כהדיא לא רזו להעמיד שם חכמים דבריהם ומתני' דקתני כעין רבית ואינה רבית
יש לפרש אינה רבית אפילו מדרבנן וצריך לחוק ולפרש לרצא דאע"ג דההוא חנא סנר דלד אחד נכיתא שרי אפילו מדרבנן מ"מ
סנר רבא דלית לן למימר שמיירי ר' יהודה ז' אחד אפי' מדרבנן כל כמה דלא מפרש כהדיא ומה שדקדק רבנו חס מדלא קתני המלוה
את חבירו על חצרו מכלל דאיירי בשלא הלוהו על חצרו אין זה דיוק דבפרק השולח (גיטין ד' לו.) ושם ד"ה אלא) גבי הא דקתני המלוה
את חבירו על המשכון אינו משמע פריך אלא מעתה הלוהו ודר בחצרו הכי נמי דלא משמע והתם נמי למימר הלוהו על חצרו
דאפילו הלוהו על חצרו משמע כדאמרין לקמן (ד' סו:) האי משכנתא בחמרא דמסלקי שביעית משמטתו ועדי דאי לא אהלוהו על
חצרו פריך אמאי נקט חצר הוה ליה למינקט מטלטלין הלוהו ומשמטתו במשכנו הכי נמי דלא משמע אלא ודאי דמשכון דחצר אמשכון
דמטלטלין פריך: אמר רב נחמן אע"פ שאמרו ב' בפרק כיצד הרגל (ביק ד' נח.) גבי ההוא גברא דכנה אפדנא אקלקלתא דיתמי
דקאמר לימא קסבר רב נחמן הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר המ"ל אם כן קשיא דרב נחמן אררר נחמן דהכא אלא
לא קאי התם הכי ועוד דהכא מיירי בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דהוה זה לא נהנה וזה אינו חסר כדמסקי:
אבל חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אימא לא קא משמע לן. כהאי לינשא קמא דאפילו הלוהו אסור קיימא לן
כדמוכח רבא מניה בסמוך והשתא קשה דלדאם שמוהו לחבירו וכי אסור לעשות לו שום טובה שבעולם לא מיעביא דברים
שאין רגילות להשאיל חנם כגון בית או סוס וכיוצא בהן דאסור להשאיל למלוה אפילו הוא אוהבו כל כך דבלאו הכי היה משאיל
אלא אפילו דברים שרגיל להשאיל חנם לאחרים שאין רגילות לטוב שכר מהם יהא אסור דומיא דחצר דלא קיימא לאגרא וגברא
דלא עביד למיגר דמסקי דאסור וי"ל דדוקא במילי דפרהסיא ואוושא טובא אסר הכא כולי האי כגון לדור בחצרו ולמקוף בעבדו
אבל להשאיל כלי או סוס מותר כיון דבלאו הכי נמי הוה משאיל לו ודיקא נמי דנקט במתני' חצרו ולא נקט ודאי דמשכון דחצר אמשכון
בהמתו כפחות ועוד וי"ל דדוקא לדור שלא מדעת חבירו אסור בכל ענין אפי' בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר
דכיון שלא נהנה עושה נראה דעל המלוה סומך שנשכר יסבלו העניים אבל מדעתו לא אסור אלא דבר שלא היה עושה ליה
למלוה בלא הלוואה דומיא דהקדמת שלום דסוף פירקין (ד' עב.): שאין אסור אלא בנאותו שלא היה רגיל מקודם לכן להקדים ובהכי
איירי מתניין דמשמע הפסד דאיירי במלוה הדר מדעת ליה ולא אסור אלא בחצר דקיימא לאגרא וכן משמע מדקתני לא ישכור
הימנו כפחות ומשמע נמי דמתחילת דירתו שוכר הימנו מדעתו והא דקא מסיק קמ"ל לא בעי למימר קא משמע לן דמתניין איירי
אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא דמתני' לעולם איירי בדקיימא לאגרא כיון דמדעתו נכנס:

לה א מ"י פ"ג מהלכות
מלוה ויהי הלכה כ'
ועין בהשגות ומנדי
השנה סנה לאון קא
טושי"ע י"ד ס' קסו ספ"ק
א:
לו ב מ"י פ"ג מהלכות
מלוה ויהי הלכה כ'
סנה ע"ש טו טושי"ע ח"מ
ס' ספ"ק ו:
לו ג מ"י פ"ג מהלכות
מלוה ויהי הלכה כ'
סנה לאון קא טושי"ע י"ד
ס' קסו ספ"ק א:
לה ד מ"י פ"ג מהלכות
מלוה ויהי הלכה כ'
סנה ע"ש טו טושי"ע ח"מ
ס' ספ"ק ד:

לין היה ומרקד בנתיבות לשמות יין:
דלא
למהוה על חצרו של חבירו
על השדה מותר נכיתא דאין מפסיד בעל שדה ובעל חצר
דבלאו הכי לא יוכל להשכירו לאחרים שזה מחזיק בו כמשכון וקשה לדעו לפי שזה מחזיקו כמשכון ירקבו הפירות ולמה לא יוכל הלוה
למכור פירותיו ולפרוע חובו או יקח המלוה פירות עומים בחובו ויש לתת טעם אחר לדבריו דכשנלוה על הבית או על השדה שרי
טפי נכיתא דהי כאלו השדה בידו כמורת מכר כל אותן השנים כדאמרין לעיל (ד' סג.) גבי משכנתא בלא נכיתא אינהו כמורת
זכיהו אהו לדייה ונמייה ר' יהודה ז' אחד אפי' מדרבנן כל כמה דלא מפרש כהדיא ומה שדקדק רבנו חס מדלא קתני המלוה
מיהא ושום ספק מדהשכיב ליה רבית גמורה דכשהו בלא נכיתא לא חשיב לה לעיל אלא אכך רבית ולפירושו רביתו חס ז"ל דה"פ
רבית גמורה היא מדרבנן ולפי שהמורה המירה כהדיא לא רזו להעמיד שם חכמים דבריהם ומתני' דקתני כעין רבית ואינה רבית
יש לפרש אינה רבית אפילו מדרבנן וצריך לחוק ולפרש לרצא דאע"ג דההוא חנא סנר דלד אחד נכיתא שרי אפילו מדרבנן מ"מ
סנר רבא דלית לן למימר שמיירי ר' יהודה ז' אחד אפי' מדרבנן כל כמה דלא מפרש כהדיא ומה שדקדק רבנו חס מדלא קתני המלוה
את חבירו על חצרו מכלל דאיירי בשלא הלוהו על חצרו אין זה דיוק דבפרק השולח (גיטין ד' לו.) ושם ד"ה אלא) גבי הא דקתני המלוה
את חבירו על המשכון אינו משמע פריך אלא מעתה הלוהו ודר בחצרו הכי נמי דלא משמע והתם נמי למימר הלוהו על חצרו
דאפילו הלוהו על חצרו משמע כדאמרין לקמן (ד' סו:) האי משכנתא בחמרא דמסלקי שביעית משמטתו ועדי דאי לא אהלוהו על
חצרו פריך אמאי נקט חצר הוה ליה למינקט מטלטלין הלוהו ומשמטתו במשכנו הכי נמי דלא משמע אלא ודאי דמשכון דחצר אמשכון
דמטלטלין פריך: אמר רב נחמן אע"פ שאמרו ב' בפרק כיצד הרגל (ביק ד' נח.) גבי ההוא גברא דכנה אפדנא אקלקלתא דיתמי
דקאמר לימא קסבר רב נחמן הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר המ"ל אם כן קשיא דרב נחמן אררר נחמן דהכא אלא
לא קאי התם הכי ועוד דהכא מיירי בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר דהוה זה לא נהנה וזה אינו חסר כדמסקי:
אבל חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר אימא לא קא משמע לן. כהאי לינשא קמא דאפילו הלוהו אסור קיימא לן
כדמוכח רבא מניה בסמוך והשתא קשה דלדאם שמוהו לחבירו וכי אסור לעשות לו שום טובה שבעולם לא מיעביא דברים
שאין רגילות להשאיל חנם כגון בית או סוס וכיוצא בהן דאסור להשאיל למלוה אפילו הוא אוהבו כל כך דבלאו הכי היה משאיל
אלא אפילו דברים שרגיל להשאיל חנם לאחרים שאין רגילות לטוב שכר מהם יהא אסור דומיא דחצר דלא קיימא לאגרא וגברא
דלא עביד למיגר דמסקי דאסור וי"ל דדוקא במילי דפרהסיא ואוושא טובא אסר הכא כולי האי כגון לדור בחצרו ולמקוף בעבדו
אבל להשאיל כלי או סוס מותר כיון דבלאו הכי נמי הוה משאיל לו ודיקא נמי דנקט במתני' חצרו ולא נקט ודאי דמשכון דחצר אמשכון
בהמתו כפחות ועוד וי"ל דדוקא לדור שלא מדעת חבירו אסור בכל ענין אפי' בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר
דכיון שלא נהנה עושה נראה דעל המלוה סומך שנשכר יסבלו העניים אבל מדעתו לא אסור אלא דבר שלא היה עושה ליה
למלוה בלא הלוואה דומיא דהקדמת שלום דסוף פירקין (ד' עב.): שאין אסור אלא בנאותו שלא היה רגיל מקודם לכן להקדים ובהכי
איירי מתניין דמשמע הפסד דאיירי במלוה הדר מדעת ליה ולא אסור אלא בחצר דקיימא לאגרא וכן משמע מדקתני לא ישכור
הימנו כפחות ומשמע נמי דמתחילת דירתו שוכר הימנו מדעתו והא דקא מסיק קמ"ל לא בעי למימר קא משמע לן דמתניין איירי
אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא דמתני' לעולם איירי בדקיימא לאגרא כיון דמדעתו נכנס:

ניחא